
Oppfølging av Handlingsplan for internasjonalisering 2007-2009

Bakgrunn

Universitetsstyret vedtok *Handlingsplan for internasjonal virksomhet ved Universitetet i Bergen 2007-2009 – Evne til internasjonalisering* i oktober 2006 (sak 90/06).

Handlingsplanen er delt i fem områder (forskning, utdanning, forskerutdanning, formidling og profilering, samt koordinering, samarbeid og ansvar). For hvert område er det angitt tiltak, ansvarssted og tidsrom for gjennomføring. Handlingsplanen følger vedlagt. I de årlige dialogmøtene med fakultetene var arbeidet med internasjonalisering et spesielt tema høsten 2008. Fakultetene har forskjellige tilnærminger til arbeidet med internasjonalisering og i hvilken grad og på hvilken måte handlingsplanen følges opp. Ett fakultet har vedtatt egen handlingsplan for internasjonalisering. De øvrige fakultetene har i varierende grad integrert internasjonalisering i strategiske planer og iverksatt tiltak knyttet til mål i handlingsplanen.

Universitetet er opptatt av å ha et helhetlig perspektiv på internasjonalisering der forskning, forskerutdanning og utdanning ses i sammenheng. Dette er nedfelt som overordnet mål i handlingsplanen for internasjonal virksomhet. Det prioriteres å velge kvalitativt gode og relevante samarbeidspartnere internasjonalt, der samarbeidsavtalene inngås som del av en plan for utvikling av relasjoner innenfor forskning og utdanning.

I det følgende gis den årlige redegjørelsen til Universitetsstyret om oppfølging av handlingsplanen. Høsten 2008 (sak 90/08) ble følgende tema fra handlingsplanen tatt fram:

- Erfaringer med gjennomføring av Bergen Summer Research School
- Internasjonale fellesgrader
- Deltakelse i EUs forskingsprogram
- Mobilitet blant studenter, stipendiater og forskere
- Internasjonale samarbeidsavtaler, nettverk og organisasjoner
- Samarbeid med spesifikke land og regioner

I årets redegjørelse vies mobilitet og arbeid med å fremme mobilitet blant studenter og ansatte særlig oppmerksomhet. Virkeperioden for handlingsplanen går ut ved årsskiftet, derfor kommenteres også noen forhold knyttet til vurdering av oppnådde resultater og videreføring av handlingsplanarbeidet.

Mobilitet

Den andre Bergen Research Summer School (BRS) ble arrangert sommeren 2009. Den var faglig sett et svært vellykket arrangement, som også kan ses som en del av arbeidet for økt mobilitet blant PhD- kandidater og unge forskere. Mobilitet er et svært viktig virkemiddel for å fremme en kvalitativ god og ønsket internasjonalisering av universitetets virksomhet. Økt og bedre tilrettelegging for mobilitet av studenter og ansatte (stipendiater, vitenskapelige og administrativt ansatte) er derfor et sentralt tiltak i handlingsplanen.

Studenters mobilitet

Universitetet har hatt en generell økning i antallet utvekslingsstudenter og arbeidet for å styrke den internasjonale studentmobiliteten er vektlagt. Det er et mål å sende ut 20% av

studentmassen og samtidig arbeide for balanse mellom antallet inn- og utreisende studenter. Institusjonen er på god vei til å nå 20% målet, men det er store variasjoner fra fakultet til fakultet og fagmiljøene imellom.

Utreisende studenter 2004-2008

Fakultet	2008	2007	2006	2005	2004
HUM ¹	128	148	153	163	145
SV	130	162	144	161	102
PSYK	38	45	44	23	37
MN ²	58	83	63	48	44
JUS	85	76	41	32	35
MED/ODONT	29	18	25	26	23
Totalt	468	532	470	453	386
Fordelt mellom:					
Bilaterale avtaler	303	335	286	246	198
Erasmus	129	160	148	163	149
Erasmus Link/Andre	1	3	4	3	1
Nordplus	35	34	32	41	38

Innreisende studenter 2004-2008

Fakultet	2008	2007	2006	2005	2004
HUM	133	91	90	77	76
SV	168	181	177	170	126
PSYK	23	30	29	33	26
MN	132	132	134	89	84
JUS	74	60	76	37	32
MED/ODONT	36	28	39	35	32
Totalt	566	522	545	441	376
Fordelt mellom:					
Bilaterale avtaler	79	64	99	55	41
Erasmus	469	430	407	359	293
Erasmus Link/Andre	-	1	8	4	9
Nordplus	18	27	31	23	33

Statistikken for studentutveksling viser en økning av så vel ut- som innreisende studenter gjennom de siste årene. Særlig har økningen i antallet innreisende utvekslingsstudenter vært markant. Innreisende utvekslingsstudenter kommer i hovedsak fra Europa gjennom Erasmus programmet, mens flertallet av utreisende studenter drar på utvekslingsopphold utenfor Europa gjennom universitetets bilaterale samarbeidsavtaler. Tabellen viser videre at det er forskjeller mellom inn- og utreisende utvekslingsstudenter med hensyn til om utvekslingen finner sted gjennom Erasmus-programmet eller institusjonens bilaterale avtaler. Denne situasjonen ved UiB skiller seg ikke vesentlig fra situasjonen ved de andre norske universitetene. Ved UiB og andre norske høyere utdanningsinstitusjoner er det arbeidet mye for å få på plass bilaterale studentutvekslingsavtaler utenfor Europa med innføringen av Kvalitetsreformen. Bilaterale avtaler er tilrettelagt for at studenter ved UiB skal kunne reise på utvekslingsopphold utenfor Europa, mens det har vist seg vanskelig å rekruttere innreisende utvekslingsstudenter til UiB gjennom avtalene (som at det er høyt kostnadsnivå i Norge, mangel på finansiering for utvekslingsopphold utenlands i hjemlandet,

¹ Inkl. videreutdanningsstudenter ved University of Newcastle 2004-2006

² Inkl. farmasistudenter på obligatorisk utenlandsopphold ved University of East Anglia (21 i 2006, 20 i 2007, 13 i 2008)

manglende tilrettelegging eller at det ikke er så vanlig med utvekslingsopphold utenlands ved hjemmeuniversitetet). Vektlegging av bilaterale utvekslingsavtaler utenfor Europa kan videre ha ført til at mulighetene for studentutveksling i Europa og Norden gjennom henholdsvis Erasmus og Nordplus programmene har fått mindre oppmerksomhet.

For å få mer balanse mellom ut- og innreisende utvekslingsstudenter gjennom de forskjellige utvekslingsordningene, trengs økt rekruttering av utreisende studenter på Erasmus og Nordplus programmene og økt rekruttering av innreisende studenter på bilaterale avtaler utenfor Europa.

Ansattes mobilitet

Internasjonal mobilitet av forskere, stipendiater og administrativt ansatte er sterkt økende. Mobiliteten er både knyttet til en skjerpet global konkurranse om å rekruttere gode forskere og doktorgradskandidater internasjonalt og til økte muligheter for finansiering av kortere gjesteopphold for egen karriereutvikling via et større utbud av mobilitetsprogrammer og stipendordninger nasjonalt og internasjonalt.

Det er komplisert å finne gode uttrykk for mobilitet. I Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) registreres antall ansatte som har vært på besøk eller hatt opphold i utlandet av minst en ukes varighet. Slike opphold kan ha veldig ulik karakter. Tallene fra DBH på dette området er vist i tabellen under, der det skilles mellom universitetene og over tid (2005-08).

Totalt antall (inn – og utreisende) besøk/opphold/reise av minst en ukes varighet:

Institusjon	2005	2006	2007	2008
UiB	631	526	586	480
UiO	571	821	684	491
NTNU	-	597	571	516
UiT	182	157	186	-
UMBI	169	161	170	116
UiS	91	115	134	129
UiA	-	-	-	30

DBH- tallene gir følgende tabell for ansatte ved UiB i perioden 2005 – 2008

Årstall	2005	2006	2007	2008
Innreisende	254	143	230	163
Utreisende	377	383	356	317

Tabellen over viser at det er færre registrerte innreisende enn utreisende ansatte, og denne tendensen holder seg med data på fakultetsnivå. For 2008 er mobiliteten fordelt på fakultet:

Fakultet	Innreisende	Utreisende
BM	16	23
HF	40	74
JUS	8	9
MN	66	143
MO	21	32
PS	2	12
SV	10	24

En gjennomgang av personalsystemet ved universitetet i mai-09 viser at det blant universitetets 3800 ansatte, er registrert 610 med utenlandsk statsborgerskap, nesten 16 %. Det er registrert 70 ulike nasjonaliteter blant de ansatte.

Fordeles ansatte med utenlandsk statsborgerskap på fakulteter og enheter, viser det seg tydelige forskjeller. Forskjellene må knyttes til forskjeller mellom fag egenart og tradisjoner.

Antall utenlandske	Fakultet
257	Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
131	Det medisinsk-odontologiske fakultet
74	Det humanistiske fakultet
46	Det psykologiske fakultet
34	Det samfunnsvitenskapelige fakultet
1	Det juridiske fakultet
75	Andre: UB, Bergen Museum, Odontologisk klinikk og administrasjonen

Det er store forskjeller mellom de ulike enhetene ved et fakultet, men de tre instituttene med størst innslag av ansatte med utenlandsk statsborgerskap er (tall fra juni-09):

- Institutt for informatikk har totalt 94 ansatte og 47,8 % av disse er utenlandsk
- Institutt for geovitenskap har totalt 124 ansatte og 34,7 % er utenlandske
- Institutt for biomedisin har totalt 199 ansatte, og 22,6 % av disse er utenlandske

En fordeling av utenlandsk statsborgerskap på type stilling, viser at det er blant de midlertidige stillingene med høyest kompetansekrav (postdoktor, forsker og professor II) at den største andelen av de utenlandske ansatte befinner seg.

Type stilling	Antall ansatte totalt	% utenlandsk
PhD- stipendiat	656	23 %
Professor	504	21 %
Førsteamanuensis	449	19 %
Postdoktor	195	38 %
Professor II	165	28 %
Universitetslektor	127	12 %
Forsker	85	39 %
Førstelektor	16	19 %
Amanuensis	13	15 %

Mottakstjeneste

Fra januar 2009 er det etablert et prosjekt for å utvikle institusjonens mottakstjeneste, prosjektet er forankret ved Personal- og organisasjonsavdelingen og skal tilrettelegge for informasjon og service ved rekruttering og mobilitet blant forskere. Arbeidet er delvis rettet direkte mot forskerne, og delvis innrettet for å samordne og tilrettelegge for det administrative støtteapparatet (vertskapsaktører) i hele organisasjonen.

I tillegg til utvikling og oppdatering av nettsider med informasjon for utenlandske forskere som kommer til universitetet som nyansatt eller gjest, er det opprettet en egen epostadresse; researcher-helpdesk@uib.no. Her skal de som tar kontakt, få svar på spørsmål og utfyllende informasjon, eller bli hjulpet videre til rett instans ved universitetet. I prosjektet er det også utarbeidet en samling med informasjon og rutinebeskrivelser for vertskapsaktører, og det er etablert et nettverk for disse. Tilrettelagt informasjon for ansatte som skal reise på forskningsopphold til utlandet er under arbeid.

Fra 2009 er det arrangert introduksjonsseminar for nyansatte på engelsk (gjennomført to ganger med 45 deltakere). Det er også holdt et eget informasjonsmøte om skattesystemet og selvangivelse for utenlandske ansatte. En avtale med *Bergen næringsråd* har gitt våre ansatte med familie anledning til å delta på månedlige møter og aktiviteter tilrettelagt for utenlandske arbeidstakere i bergensområdet (gjennom tiltaket *INN*). Det arbeides også med å inkludere de ikke-norskspråklige i andre kulturelle aktiviteter og sosiale sammenhenger for ansatte ved universitetet

En spesielt viktig del av arbeidet med tilrettelegging for internasjonale mobile forskere er å kunne hjelpe til med å skaffe bolig til dem som kommer. Kapasiteten på gjesteboligene ved universitetet er sprenget, og også Studentsamskipnaden har noen vanskelige høstmånader der etterspørselen langt overstiger tilbud. Noen tiltak er satt i verk for å bedre situasjonen, men på sikt kreves det andre tiltak om ikke boligtilbudet skal bli en flaskehals i arbeidet med å få internasjonal forskere å komme til universitetet.

Et viktig instrument i arbeidet med å tilrettelegge for informasjon, service og tjenester i forbindelse med rekruttering og mobilitet av internasjonale forskere og stipendiater og deres familie, er Norge og UiBs deltakelse i det europeiske EURAXESS samarbeidet. UiB har hatt et nært samarbeid med Universitetet i Oslo, NTNU og Norges forskingsråd når det gjelder deltakelse i EURAXESS og utveksling av erfaringer og kunnskap om tilrettelegging av informasjon og tjenester lokalt for internasjonal forsker- og stipendiatmobilitet. UiB har også sluttet seg til prinsippene i EURAXESS Charter for Researchers & Code of Conduct for Recruitment og skal implementere disse prinsippene i UiBs personalstrategiske plan. Videre har universitetet nylig signert erklæringen om etablering av EURAXESS Services Network Local Contact Point for å gi informasjon og støtte til mobile forskere og deres familie.

Samarbeid med spesifikke land og regioner

I 2008 oppnevnte rektor en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å foreta en kartlegging av utdannings- og forskningssamarbeidet mellom Universitetet i Bergen og Kina, Japan og Sør-Korea. Arbeidsgruppen fremla rapporten, "*Vindu mot Øst Asia*", i slutten av oktober 2008. Øst Asia rapporten gir oversikt over kontakter, formaliserte avtaler og institusjonelle ressurser universitetet rår over på tvers av alle fakulteter når det gjelder utdannings- og forskningssamarbeid og mobilitet med denne regionen.

I de to siste årene er det gjort en innsats for å utvikle utdannings- og forskningssamarbeidet med *Latin Amerika*. En kartlegging fra 2008 viste at mer enn 100 forskere og stipendiater ved alle fakulteter hadde relasjoner til Latin Amerika. Norske myndigheters oppgradering av det bilaterale samarbeidet med Latin Amerika førte blant annet til at det ble opprettet et eget Latin Amerika program i Norges forskingsråd og etablert et nasjonalt nettverk og sekretariat for å styrke Latin Amerika forskningen i Norge. Et eget program for utdanningsamarbeid med Argentina, Brasil og Chile er under opptrapping i regi av SIU.

Universitetsdirektørens kommentarer

Den nylig publiserte The Times Higher Education World University Ranking 2009, der UiB er rangert på 144 plass i verden blant 9000 universiteter. Det er meget gledelig og må sies å være et kraftfullt uttrykk for at vårt universitet har godt omdømme internasjonalt.

Studentmobiliteten ved Universitetet er høy i nasjonal sammenheng, selv om det er ubalanse mellom ut- og innreisende studenter innenfor forskjellige utvekslingsordninger.

God tilrettelegging av informasjon, service og tjenester for internasjonal ansattmobilitet er viktig og har stor oppmerksomhet. For å være en attraktiv partner for internasjonalt forskningssamarbeid og for å rekruttere gode forskere og stipendiater, er det viktig å ha en kompetent administrasjon og godt støtteapparat for forskere og deres familier med

informasjon og praktisk hjelp når de skal flytte til Bergen. EURAXESS er viktig å bruke i dette arbeidet og aktiv deltakelse i EURAXESS samarbeidet kan vise seg å være betydningsfullt.

I ulike sammenhenger uttrykkes det ønske om å satse samlet forskningsmessig og med utdanningstilbud innenfor ulike *geografiske områder*. Det inviteres ofte til engasjement for ulike regioner, gjerne med midler til programmer for forsknings- og utdanningssamarbeid med disse landene. I forslag til Statsbudsjett for 2010, uttrykkes det for eksempel at Kunnskapsdepartementet vil følge opp det bilaterale samarbeidet med Argentina, Brasil, Chile, Kina, India, Russland og Nord Amerika. Kunnskapsdepartementet inngikk for eksempel bilaterale intensjonsavtaler om høyere utdanningssamarbeid i 2008 med Argentina, Brasil, Kina og India. Departementet vil styrke bilateralt forskningssamarbeid med en rekke land.

For universitetet er det viktig at utgangspunktet for samarbeid er land og regioner hvor fagmiljøene har et stort internasjonalt engasjement og gode partnere. Universitetet har som kjent meget lang tradisjon for samarbeid med land i sør, som Uganda, Sør Afrika og Sudan. Etter at det er gjennomført viktige kartlegginger, som av forskningssamarbeid og annet samarbeid med Kina og Øst Asia og i forbindelse med innsats for forskning om og i Latin Amerika, ligger det til rette for viktige drøftinger om prioriteringer av områdesatsinger. Dette er et tema som vil være viktig i arbeidet med en ny handlingsplan for internasjonalisering. I den sammenhengen er det også aktuelt å drøfte hvilken rolle universitetet kan spille i Erasmus Mundus Action 2 Partnerships, som har som formål å bygge og styrke partnerskap mellom konsortier av høyere utdanningsinstitusjoner i Europa og spesifikke land og regioner. Dette kan gjøres ved å gi stipend til bachelor, master, PhD, lærere, postdoktorer og forskere for finansiering av mobilitet mellom partnerne i konsortiet for å utvikle forsknings-, utdannings- og undervisningssamarbeidet.

Ved rapporteringen om det internasjonale arbeidet i 2008 (90/08), ble forhold knyttet til universitetets internasjonale samarbeidsavtaler, nettverk og organisasjoner omtalt, og dette temaet er ikke behandlet i denne redegjørelsen. Samarbeidet innenfor de mange nettverkene og internasjonale organisasjonene Universitetet i Bergen deltar i, som Coimbra, SANORD, EUA og WUN er høyt prioritert og meget viktig.

Virkeperioden for handlingsplan for internasjonalisering går ut i 2009. Det er viktig at erfaringene med hele planen nå sammenfattes, slik at vi får et godt grunnlag for å gå videre med det internasjonale arbeidet og utarbeide en ny handlingsplan.

Universitetsdirektøren legger frem følgende forslag til

Vedtak:

1. Styret tar statusrapporten om handlingsplanen 2007-2009 *Evne til internasjonalisering* til orientering
2. Styret imøteser oppfølgingen av det internasjonale arbeidet og fornyelsen av handlingsplanen.



11.10.09/19.10.09 /BJAN/sik

Vedlegg:

Handlingsplan for internasjonal virksomhet ved Universitetet i Bergen 2007-2009 – "Evne til internasjonalisering".